

ET TRYGGERE GRØNLAND

NYE TILTAG TIL ET STYRKET JUSTITSVÆSEN

MARTS 2017

BEHOV FOR SERVICETJEK

Et stærkt justitsvæsen er en forudsætning for et velfungerende samfund. I tråd med Selvstyreloven skal området styrkes og tilpasses til et moderne samfunds behov. En anden forudsætning for et velfungerende samfund er at befolkningen kender samfundets love, regler og retsinstitutioner. Udviklingen af justitsområdet skal således også ses i sammenhæng med den demokratiske udvikling som det grønlandske samfund undergår. Politisk bør justitsområdet ikke kun overlades til Folketinget, men også det grønlandske samfund og i særlig grad Inatsisartut og Naalakkersuisut, bør have klar indflydelse på, hvordan Folketinget og den danske regering skal udvikle området. Et moderne og trygt retssamfund skal kunne fungere og udføres i det grønlandske samfund 4.000 km væk fra, hvor beslutningerne tages.

Dette udspil er et konstruktivt indspark i den debat, hvor målet er en klarere grønlandsk stemme og en klarere grønlandsk holdning, som skal høres af Folketinget og af regeringen. Fra Inuit Ataqatigiit mener vi at justitsområdet skal ses i sin helhed, da det dækker over både Politi, Kriminalforsorg og Retsvæsenet. Udspillet er en samlet plan for at løfte justitsområdet, så det svarer til et moderne og stærk retssamfund under løbende udvikling. Effektiviseringer på justitsområder bør omfordeles til at sikre forbedringer, herunder et løft af kompetenceniveauet og rimelige løn- og arbejdsvilkår. Fra Inuit Ataqatigiit mener vi ikke at Justitsområdet skal laves grundlæggende om, men at der er behov for et servicetjek.

BAGGRUND

Efter et længere analysearbejde af Retsvæsenkommissionen trådte de grønlandske folketingslove Kriminalloven og Retsplejeloven i kraft i 2010. Udviklingsbehovet inden for justitsområdet i Grønland følges af Rådet for Grønlands Retsvæsen, som blev nedsat samme år. Rådet har til formål at sikre en løbende udvikling af et moderne retssamfund, så det afspejler samfundsudviklingen og ikke mindst ønsker fra Grønlands Selvstyre. Resocialisering, gerningsmandsprincippet og nærhedsprincippet er alle centrale begreber i folketingslovene, som understreger at justitsområdet i Grønland i sin opbygning adskiller sig væsentligt fra det danske justitsområde. 77 procent fra et repræsentativt udsnit af befolkningen i Grønland finder eksempelvis resocialisering og behandling vigtigst, når en gerningsmand bliver dømt.¹

De seneste år er der sket en nedgang i kriminaliteten i Grønland. Antallet af indsatte på anstalterne er faldet, ligesom antallet af sager i kredsretterne er faldet drastisk.² Kriminaliteten i Grønland er dog stadig - globalt set - meget høj.³ Der er de seneste år sket løbende forbedringer af de fysiske rammer for retsvæsenet, bedre løn- og arbejdsforhold for kommunefogeder, ligesom midler til bunkebekæmpelse er afsat. Det er alle forbedringer, som Inuit Ataqatigiit har arbejdet målrettet for i Folketinget og i Inatsisartut.

Rådet for Grønlands Retsvæsen, Naalakkersuisut og regeringen har igennem de seneste år forbedret lovgivning og en række vilkår, ligesom flere forbedringer er på vej. Det lovforberedende arbejde har fået et løft, blandt andet ved etablering af en nordatlantenhed under Justitsministeriet og en justitsenhed i Selvstyret. Ligeledes er en grønlandsk landsforsvarer blevet udnævnt, hvilket er en styrkelse af retssikkerheden. Dette er dog ikke tilstrækkeligt. Ønsker vi et stærkere, mere moderne og tidssvarende retssamfund, så er det nu vi skal diskutere det både i samfundet og politisk. Og vi skal være beredt på at ændringerne kommer til at tage tid. Vi skal derfor løbende forholde os til udviklingen, og justere kursen, hvis det bliver nødvendigt.

Sammenlignet med Danmark, så er der i Grønland 10 gange så mange anmeldelser om sædelighedsforbrydelser, herunder seksuelt misbrug af børn, og 31/2 gange så mange voldsanmeldelser. I Grønland anmeldes 34 gange så mange voldtægter og 10 gange så mange manddrab eller forsøg på manddrab som i Danmark. Områderne kan ikke nødvendigvis direkte sammenlignes, men det understreger, at på trods af at Grønland ikke har et decideret rockerbandeproblem, så giver det høje kriminalitetsniveau og de mange personfarlige lovovertrædelser anledning til en styrket kriminalpræventiv indsats.⁴

SAMMEN STÅR VI STÆRKERE

Et moderne retssamfund skabes bl.a. ved et styrket samarbejde mellem Danmark og Grønland. I den danske regerings regeringsgrundlag fremgår det også, at målet er at det grønlandske justitsvæsen skal svare til dansk standard.⁵ Sat skarpt op, er Justitsområdet et dansk ansvarsanliggende og Socialområdet et grønlandsk ansvarsanliggende. De to områder hænger dog unægtelig sammen. Mens Danmark formelt og finansielt har ansvaret for Politi, Retsvæsen og Kriminalforsorgen, så er et tæt samarbejde med de grønlandske myndigheder, herunder på Socialområdet og Sundhedsvæsenet, en forudsætning for et moderne og trygt retssamfund.

De sociale, arbejdsrelaterede og uddannelsesmæssige forhold i Grønland er tæt forbundet med justitsområdet. Vi ved at 45 % af alle i anstalterne ikke har færdiggjort folkeskolen, ligesom at 68 % af de 18-24 årige i anstalterne var hjemløse før indsættelsen. 45 % af de indsatte i foråret 2015 var arbejdsløse før de blev indsat og 41 % havde været anbragt uden for hjemmet i løbet af opvæksten. Mindst 51 % af dem, der blev dømt for sædelighedsforbrydelser, havde selv været misbrugt seksuelt. Grønland har pr. 100.000 indbyggere 226 personer i anstalt – Danmark har 59.⁶

1. DEN MENNESKELIGE DIMENSION

Et moderne retssamfund udgør ikke kun de lovgivningsmæssige rammer, men i høj grad også de mennesker, som skal udgøre kompetencerne og være medvirkende til at retssikkerheden håndhæves. Derfor bør fokus på et moderne retssamfund også kredse om uddannelse/efteruddannelse, samt løn- og arbejdsvilkår for de folk, som passer på os i det grønlandske samfund. Personalet på området skal netop anerkendes for deres indsats gennem ordentlige og rimelige arbejdsforhold. Målet må være lige løn for lige indsats, og derfor skal vi sikre at der ikke sker en forskelsbehandling mellem grønlandske og danske politibetjente og anstaltsbetjente. Dybt forsinkede overenskomstforhandlinger, forskelsbehandling i stedtillæg for politibetjente og forskelle i løn og efteruddannelsesmuligheder mellem grønlandske og danske anstaltsbetjente er ikke acceptable.

Generelt er det positivt at alle statslige myndigheder på justitsområdet sikrer en inddragelse af grønlændere, og at en stor del af uddannelse og efteruddannelse foregår i Grønland. Det er betydningsfuldt, at der sker en kompetenceopbygning og et udvidet erfaringsgrundlag inden for det grønlandske samfund. Dog bør det faglige niveau i retsvæsenet højnes og der skal ske en øget professionalisering. Dette løft skal ske samlet for at sikre, at der er lige kompetente forsvarere, anklagere og kredsdommere. Kompetenceudvikling er afgørende for at loven efterleves efter lovens hensigt. En højnelse af kompetencer hos alle faggrupper på en gang vil ligeledes sikre en større grad af ensartethed, større retssikkerhed og et mere effektivt justitsvæsen.

Helt konkret anbefales det

- Der skal foretages en analyse med forslag til forbedringer af forsvarernes arbejdsvilkår og Landsforsvarerembedet skal evalueres efter 1 års virke.
- Kredsdommere skal gives mulighed for juridisk uddannelse på Ilisimatusarfik/Grønlands Universitet.

- Vejledning og faglig supervision af kredsdommere skal styrkes.
- Der skal sikres tilstrækkelige juridiske kompetencer hos retsvæsenet, så sagsbehandlingstiden forkortes.
- Behovet for at styrke anklagemyndigheden, herunder anklagere i kredsretterne, bør vurderes.
- Uddannelse af anstaltsbetjente skal styrkes, og lønforskelle inden for Rigsfællesskabet for politibetjente og anstaltsbetjente bør udlignes.
- Politiet skal være repræsenteret i alle byer og bygder.

2. BEDRE FYSISKE OG DIGITALE RAMMER

De fysiske rammer er nogle steder forbedret, men der er stadig steder, hvor de tidssvarende fysiske rammer bremser for muligheder i det grønlandske retsvæsen. Eksempelvis manglende arresthuse. Andre steder er det forfaldende, tidssvarende bygninger, særligt inden for Politi og Kriminalforsorg. Politiets muligheder for tilbageholdelse i mindre bosteder skal forbedres.

Et moderne retssamfund styrkes igennem digitalisering. Øget digitalisering kan være med til at sikre et mere effektivt retsvæsen og højne kvaliteten i arbejdet. Tidssvarende digitale sagsbehandlingsværktøj og IT systemer skal sikres. En domsdatabase er under etablering. Dette skal prioriteres, da data giver viden, som kan hjælpe til at udvikle et moderne retssamfund. Digital forvaltning bør være mindst ligeså god som den almindelige forvaltning. Den manglende mulighed for at anvende digital underskrift holder Grønland tilbage i forhold til udviklingen i resten af verden. Dette skader blandt andet Grønlands muligheder for erhvervsudvikling. Data og it-teknologi skal bruges (pro) aktivt til at styrke justitsområdet.

Gældende lovgivning skal være lettere tilgængeligt på grønlandsk og dansk på internettet. I dag sættes lovgivning fra Folketinget vedrørende Grønland ofte i kraft gennem kongelige anordninger. Det betyder at baggrundene og forarbejderne for lovene ikke bliver formidlet videre ud i det grønlandske samfund. Forældet lovgivning, såsom tinglysningsloven bør opdateres, så mulighed for digital tinglysning muliggøres.

Helt konkret anbefales det:

- Der sikres midler til tidssvarende fysiske rammer for Politiet og Kriminalforsorgen.
- Der etableres arresthuse.
- Der laves aftaler om lokale muligheder for tilbageholdelse i bygder.
- Der sikres tidssvarende IT systemer til retsvæsenet.
- Der etableres en gennemsigtig domsdatabase, som er offentlig tilgængelig.
- Der etableres en grønlandsk retsinformation med al gældende lovgivning på grønlandsk og dansk.
- Der udgives løbende lovbekendtgørelser ved ændringer af folketings og Inatsisartut love.
- Der skabes mulighed for brug af digital underskrift.
- Der udfærdiges folketingslove i stedet for kongelige anordninger, ligesom forældet lovgivning skal opdateres.

---

3. ET MERE EFFEKTIVT JUSTITSVÆSEN

Et effektivt retsvæsen forudsætter en større ansvarlighed i samfundet. Særligt er efterlevelse af vidnepligten en udfordring, da retssager forsinkes og må berammes på ny, når vidner udebliver. Dette er ikke acceptabelt, og det er et svigt af det samfundsansvar vi som borgere har. Der er behov for at sikre mere effektive indkaldelser til retsmøder, som ikke belaster Politi, Retsvæsenet og i sidste ende staten unødigt. Det er et fordyrende led, som vi som samfund er nødt til at gøre op med ved at håndhæve og sanktionere hårdere når udeblivelser forekommer. Størstedelen af alle retssager ender med tilståelse. En mere udbredt brug af straksdomme ved tilståelser og klare beviser kunne sikre hurtigere sagsgange og et mere effektivt retsvæsen.

Der skal være en bredere vifte af foranstaltninger, herunder skal samfundstjeneste fremmes og mulighed for konfliktråd og fodlænke skal sikres. Konfliktråd skal være et supplement til det eksisterende retssystem, og princippet for konfliktråd skal være frivillighed. Ved at sikre klare, gennemsigtige og gennemsikrelige rammer for en lovovertrædelse, vil vi samtidig lette forholdene og gøre sagsgangen mere effektiv. Rammerne for foranstaltninger skal drøftes åbent i samfundet og politisk, så man sikrer en demokratisk proces. Generel viden i samfundet om, hvordan centrale og afgørende institutioner fungerer, herunder retsvæsenet, skal højnes.

Helt konkret anbefales det:

- Muligheder for sanktioner ved vidners udeblivelse benyttes.
- Mulighed for straksdomme bør benyttes i højere grad.
- Samfundstjeneste bør fremmes.
- Konfliktråd etableres.
- Fodlænke skal indgå som mulig foranstaltning.
- Foranstaltningsrammer skal drøftes i samfundet og fastlægges politisk.
- Mulighed for erstatning skal tydeliggøres, herunder når der gives medhold i en anke.
- Befolkningen i Grønland sikres en højere grad af viden om samfundets indretning og institutioner

4. STYRKET FOKUS PÅ OFRE OG LOVOVERTRÆDERE

Der bør rettes et større fokus på ofre. Principper som gerningsmandsprincippet og nærhedsprincippet er grundlæggende i det grønlandske justitsvæsen og det skal de også være fremadrettet. Men principperne opfordrer også til et særligt fokus på hensynet til gerningsmanden og ikke ofret. Internationale undersøgelser har vist at konfliktråd, hvor der tages særligt hensyn til ofrenes præmisser, er til større tilfredshed for ofre og sikrer lavere tilbagefald til kriminalitet for gerningsmanden. Støtte til ofre under retsprocessen bør afsøges i samarbejde med NGO'er i Grønland.

Målet for samfundet ved foranstaltninger må være at hjælpe folk ud af deres kriminalitet og hindre tilbagefald. Derfor bør en bredere vifte af foranstaltninger sikres, så anbringelse i anstalt ikke nødvendigvis er den primære foranstaltning. Indsatser for at bringe gerningsmænd tilbage til samfundet skal styrkes ved håndholdt, tværfaglig indsats. Behandlings-

---

og aktivitetstilbud tilrettede de indsattes behov skal styrkes og der bør sikres følgeforskning for at dokumentere effekten af foranstaltningerne. Mulighederne og hjælpen til resocialiseringen skal give reelle redskaber for den enkelte til at skabe sig et godt liv.

Voldsforbrydelser og seksuelle overgreb i Grønland er blandt de højeste gennemsnit i verden. Anmeldelsestilbøjeligheden er steget i Grønland, hvilket er positivt, men det stiller også øget krav til Politiet, Retsvæsenet og Kriminalforsorgen. Undersøgelser viser, at mange lovovertrædere er opvokset under svære sociale kår. Den sociale indsats skal på denne led ses som et vigtigt kriminalitetsforebyggende tiltag.

Helt konkret anbefales det:

- Støtte til ofre i kriminalsager bør etableres i samarbejde med NGO'er i Grønland.
- Etablering af en offerfond.
- Overgangen fra indsat til prøveløsladt bør forberedes bedre og styrkes.
- Et pilotprojekt med mentorordninger til indsatte ved løsladelse bør etableres.
- Behandlings- og aktivitetstilbud til indsatte bør styrkes.
- Den forebyggende sociale og kriminalpræventive indsats skal styrkes.

NOTER

¹ Balvig, Flemming (2015), Kriminalitet og retsbevidsthed – i Grønland, s. 34

² Faldet i antallet af sager i retsvæsenet skyldes en særlig bunke bekæmpelsesindsats fra 2013-16, hvor der mod forventning skete et fald i antallet af afsonere.

³ I 2016 skete en 11 % stigning i anmeldelser, modsat de seneste års fald. Forklaring kan være at flere overtrædelser bliver anmeldt. Politiet i Grønland udgiver en årlig statistik – Årsstatistik, 2016, Grønlands Politi.

⁴ Tal fra Grønlands Statistik (Afgørelser og foranstaltninger efter alder og køn) og Danmarks statistik (KRIMINALITET 2015)

⁵ For et friere, rigere og mere trygt Danmark, regeringsgrundlag fra Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti, november 2016, s. 85 – se <https://www.regeringen.dk/nyheder/her-er-det-nye-regeringsgrundlag/>

⁶ Fra Lauritsen, Annemette Nyborg (2014): Den store grønlandske indespærring, Dansk sociologi, nr. 4/25, 2014 og Hvorfor dømmes de så hårdt, AG, uge 46, 2016, s. 4